

Fragment uit Stine Jensen & Georgien Overwater, *De filotective*, Kluitman, 2021.
Dit fragment mag enkel gebruikt worden voor educatieve doeleinden en niet verder worden verspreid.

1. Socrates en de gifbeker

Of: Wie heeft Socrates vermoord?

Plaats delict: Athene

Wie: Socrates (470/469 v.Chr. -399 v.Chr.)

Socrates was de zoon van een beeldhouwer en een vroedvrouw. Als jongeman zat hij in het Griekse leger en later werd hij handwerksman. Hij was getrouwd met Xanthippe. Socrates had nauwelijks aandacht voor haar, want hij bracht al zijn tijd buiten op straat door met jongeren, met wie hij gesprekken voerde. Hij stelde ze vragen en hij bleef maar doorvragen. Niet omdat hij dom was, maar hij deed expres net alsof hij iets niets wist, om de ander zo tot inzichten te brengen. Dat noemen we nu de Socratische methode.

Voordat Socrates zo aan het vragen stellen sloeg, zat hij eerst een tijd in het leger. Hij vocht mee in de Peloponnesische Oorlog (431-404 v.Chr.). Het democratische Athene (Socrates' cluppie) verloor van het machtige Sparta. Dat betekende dat er een nieuwe regering in Athene kwam.

Die zat helemaal niet te wachten op de vragen stellende Socrates. Sterker nog, hij werd voor de rechter gesleept! Maar liefst 501 burgers moesten als een jury stemmen of hij schuldig was. En als de meerderheid dat vond, moesten ze een straf bedenken.

FILOTECTIVE: Waarvoor werd Socrates aangeklaagd?

☉ Antwoord op bladzijde 13

JURLID 1: Socrates was heel lelijk, het was niet om aan te zien! Die borstelige wenkbrauwen, baard en grote neus — je kon van hem niet eens een normale tekening maken, dat werd meteen een cartoon! De overheid wilde geen lelijke mensen in de samenleving en wilde het liefst van Socrates af.

JURLID 2: De staat was van mening dat Socrates de jeugd bedierf. Hij ging maar door en door met vragen stellen, net zo lang tot gedochten van meningen uit de mond van jongeren kwamen. Van die opstandige meningen had de hele samenleving last, want de jeugd ging hierdoor ook kritische vragen over de regering stellen.

JURLID 3: De stad Sparta wilde de macht overnemen. Het was maar lastig om zo'n vragensteller rond te hebben lopen. Dat maakte de burger te kritisch. Straks hadden ze nog kritiek op het bestuur van Sparta en hun religieuze wetten!

JURLID 4: Socrates' vrouw Xanthippe wilde van Socrates verlost zijn. Ze was boos omdat hij geen aandacht voor haar had. En dat liet ze iedereen weten die het maar wilde horen — weg met die man! Hij was als echtgenoot geen knip voor de neus waard, want hij was altijd bezig met filosoferen in plaats van haar in het zonnetje te zetten. Alle vrouwen zouden Socrates moeten veroordelen onder het mom: 'Wij zijn allemaal Xanthippe!' Oftewel: #jesuisxanthippe.

Na een lang proces leek het er heel even op dat Socrates werd vrijgesproken. Maar toen begon hij zelf de jury vragen te stellen. En dat deed hij op een spottende manier: Wil je de jeugd niet het allerbeste leren wat je kunt? En hoe weet je eigenlijk dat de doodstraf zo erg is? Dat kunnen we toch nooit weten? En weten jullie niet dat ik mijn gedrag niet ga veranderen, ook al laten jullie mij honderd doden sterven?

Toch overlijdt Socrates uiteindelijk door het drinken van een beker met daarin een giftig drankje van gevlekte scheerling, een dodelijk kruid.

FILOTECTIVE: Wie geeft de beker met gif aan Socrates en zorgt dat hij die opdrinkt?

☞ Antwoord op bladzijde 13

FILOTECTIVE: Waarvoor werd Socrates aangeklaagd?

ANTWOORD: Alle juryleden spreken de waarheid, maar niet alle dingen die ze zeggen zijn een geldige reden om Socrates te veroordelen. Socrates stond niet bekend om zijn schoonheid, integriteit, en zijn vrouw Xanthippe was inderdaad boos omdat ze zich verwaarloosd voelde. Maar daarvoor kon hij niet worden veroordeeld. Jurylid 2 en 3 voeren wel goede redenen aan. Goddeloosheid, daarmee was al eerder een opstandige filosoof, Anaxagoras, succesvol door de overheid aangeklaagd. Maar het ergste was toch wel het bederven van de jeugd. Onder de leerlingen van Socrates bevonden zich opvallend veel eigenwijze figuren, zoals Alcibiades, die als verrader van zijn land werd gezien. Alleen Socrates kon hem zo hebben opgehitst, meende de staat.

FILOTECTIVE: Wie geeft de beker met gif aan Socrates en zorgt dat hij die opdrinkt?

ANTWOORD: Uiteindelijk is er een kleine meerderheid stemmen vóór het drinken van de giftbeker. Een verschil van maar 30 stemmen! Praktisch een vrijspraak, vond Socrates. Tot het laatste moment bleef hij nog filosoferen en vragen stellen. Maar hij kon niks meer bedenken om onder het vonnis uit te komen. En dus pakt Socrates zelf de giftbeker en drinkt die op... Xanthippe heeft, dat zal je begrijpen, geen traan om hem gelaten.